

Празьке Комюніке

**До зони європейської  
Вищої освіти:  
Комюніке зустрічі європейських міністрів освіти**

(Прага, 19 травня 2001 року)

Через три роки після підписання Сорбонської і два роки після Болонської декларації європейські міністри, що відповідають за вищу освіту і представляють 32 країни, що підписала декларацію, зустрілися в Празі, щоб оцінити досягнення і визначити напрями та пріоритети дій на наступні роки. Міністри знов підтвердили своє зобов'язання із заснування Зони європейської вищої освіти до 2010 року. Вибір Праги для проведення цієї зустрічі символізує їх бажання залучити до цього процесу всю Європу в світлі розширення Європейського союзу.

Міністри вітали і розглянули звіт “Сприяння Болонському процесу“, представлений Групою підтримки, і визначили, що цілі, намічені в Болонській декларації, були широко сприйняті і використовувалися як основа для розвитку вищої освіти більшістю країн, що підписали Декларацію, також як університетами, так і іншими установами вищої освіти. Міністри знов підтвердили, що повинні бути продовжені зусилля з підтримки мобільності з тим, щоб дозволити студентам, викладачам, дослідникам та апарату управління отримати вигоду з багатства Зони європейської вищої освіти, що включає її демократичні цінності, різноманіття систем вищої освіти, культур та мов.

Міністри прийняли до уваги Конвенцію європейських вищих навчальних закладів, прийняту в Саламанці 29-30 березня, і рекомендації Конвенції європейських учнів, прийнятою в Гетеборзі 24-25 березня, а також оцінили активне залучення до Болонського процесу Європейської асоціації університетів і Асоціації національних союзів студентів в Європі. Вони також відзначили і оцінили багато інших подібних ініціатив, націлених на майбутнє. Міністри прийняли до уваги також конструктивну допомогу Європейській комісії.

Міністри відзначили, що дії, рекомендовані в Декларації щодо структури ступенів, інтенсивно і широко здійснювалися в більшості країн. Вони особливо оцінили те, як просувається робота над забезпеченням якості. Міністри визнали необхідність в співпраці з питань транснаціональної освіти. Вони також визнали потребу в організації в сфері освіти навчання протягом всього життя.

**Подальші дії після досягнення мети Болонського процесу**

Міністри заявили, що, враховуючи ухвалення Болонської декларації та формування Зони європейської вищої освіти є умовою для розширення привабливості та конкурентоспроможності вищих навчальних закладів Європи. Вони підтримали тезу про те, що вища освіта повинна розглядатися як

суспільне благо, що воно було, є і залишиться уважним до суспільних зобов'язань, правил тощо і що члени співтовариства вищої освіти, що вчать, – повноправні. З цієї точки зору міністри прокоментували подальший процес таким чином:

### **Ухвалення системи ступенів, що легко розуміються та є зіставними**

Міністри рішуче призвали університети та інші вищі навчальні заклади використовувати всі переваги існуючого національного законодавства і європейських інструментів, спрямованих на полегшення академічного та професійного визнання розділів курсів, ступенів та інших досягнень, так, щоб громадяни могли ефективно використовувати свої кваліфікації, уміння і навички у всій Зоні європейської вищої освіти. Міністри призвали існуючі організації і мережі типа NARIC і ENIC сприяти на інституційному, національному і європейському рівнях простому, ефективному і справедливому визнанню, що відображає нижчевикладену різноманітність кваліфікацій.

### **Ухвалення системи, заснованої, за суттю, на двох основних циклах**

Міністри із задоволенням відзначили енергійне обговорення і розвиток структури ступенів, заснованої на двох основних циклах, що чітко формулюють вищу освіту для доступного і післяступеневого навчання. Деякі країни вже прийняли цю структуру, а деякі розглядають її з великим інтересом. Важливо відзначити, що в багатьох країнах ступені бакалавра і магістра або дві інші зіставні ступені можуть бути отримані як в університетах, так і в інших вищих навчальних закладах. Програми, що ведуть до ступеня, можуть мати різну орієнтацію і різні конфігурації для пристосування до різноманітності індивідуумів, потребам навчального процесу і ринку праці, як це було визнано на семінарі в Хельсінкі по ступенях бакалаврського рівня (лютий 2001 року).

### **Установлення системи кредитів**

Міністри підкреслили, що для більшої гнучкості в процесах навчання і отримання кваліфікацій необхідне встановлення загальних наріжних каменів кваліфікацій, підтриманих кредитною системою типа ECTS або іншої ECTS-сумісною системою, що забезпечує як перезалікову, так і накопичувальну функції. Разом із взаємовизнаними системами забезпечення якості такі домовленості полегшать доступ студентів до європейського ринку праці і розширять сумісність із світом праці, привабливість та конкурентоспроможність європейської вищої освіти. Повсюдне використання такої системи кредитів і Додатку до диплома буде підживлювати прогрес в цьому напрямі.

### **Сприяння мобільності**

Міністри знов підтвердили, що поліпшення мобільності студентів, викладачів, дослідників та апарату управління, як це вказано в Болонській декларації, має надзвичайну важливість. Тому вони підтвердили своє зобов'язання вжити всіх

заходів для усунення будь-яких перешкод вільному пересуванню студентів, викладачів, дослідників та апарату управління і підкреслили важливість соціальних питань мобільності. Вони взяли до уваги можливості для мобільності, запропоновані відповідно до програм Європейського співтовариства, і прогрес, досягнутий в цій області, наприклад, запуском Плану дій з мобільності, підтриманого Радою Європи в Найсе у 2000 році.

### **Сприяння європейській співпраці в забезпеченні якості**

Міністри визнали життєво важливу роль, яку відіграють системи забезпечення якості в забезпеченні стандартів високої якості і в полегшенні порівнянності кваліфікацій по всій Європі. Вони також схвалили тіснішу співпрацю між мережами по забезпеченню якості і по визнанню. Вони підкреслили потребу близької європейської співпраці і взаємної довіри в ухваленні національних систем забезпечення якості. Потім вони призвали університети та інші вищі навчальні заклади поширювати приклади кращої практики і розробляти сценарії для взаємного ухвалення механізмів акредитації/сертифікації та оцінки. Міністри призвали університети та інші вищі навчальні заклади, національні агентства і Європейську мережу забезпечення якості у вищій освіті (ENQA), співробітничати в кооперації з відповідними організаціями країн, що не є членами ENQA, у встановленні загальних норм ухвалення рекомендацій і розповсюдження кращої практики.

### **Сприяння європейському підходу до вищої освіти**

Щоб далі підсилювати важливі європейські вимірювання вищої освіти і можливості працевлаштування випускників, міністри призвали сектор вищої освіти збільшувати розвиток модулів, орієнтацією або організацією на всіх рівнях курсів і програм з "європейським" змістом. Особливо це стосується модулів, курсів і програм, пропонує інститутами різних країн і ступенів, що ведуть до сумісного визнання.

### **Крім того міністри підкреслили наступні пункти:**

#### **Навчання протягом усього життя**

Навчання протягом усього життя є істотним елементом Зони європейської вищої освіти. У майбутній Європі, що будується як суспільство і економіка, засновані на знаннях, стратегія навчання протягом усього життя повинна стати лицем до проблем конкурентоспроможності і використання нових технологій, поліпшення соціальної єдності, рівних можливостей та якості життя.

#### **Вищі навчальні заклади і студенти**

Міністри вітали і підкреслили необхідність залучення університетів, інших вищих навчальних закладів та студентів як компетентних, активних і конструктивних партнерів до створення та формування Зони європейської вищої освіти. Інститути продемонстрували важливість, яку вони додають

створенню сумісної та ефективної, проте різноманітної Зони європейської вищої освіти. Міністри також відзначили, що якість – основна умова для довіри, доцільності, мобільності, сумісності і привабливості Зони європейської вищої освіти. Міністри оцінили внесок вищих навчальних закладів у розвиток програм навчання, що об'єднують академічну якість із сумісністю до довготривалої можливості працевлаштування, і призвали продовжити їх активну діяльність у цьому напрямі.

Міністри підтвердили, що студенти повинні брати участь і впливати на організацію і зміст освіти в університетах та інших вищих навчальних закладах. Міністри також знов підтвердили відмічену студентами необхідність брати до уваги в Болонському процесі соціальні питання.

### **Сприяння забезпеченню привабливості Зони європейської вищої освіти**

Міністри погодилися з важливістю розширення привабливості європейської вищої освіти для студентів з Європи та інших частин світу. Упізнаність та порівнянність європейських ступенів вищої освіти у всьому світі повинні бути розширені розвитком загальних рамок кваліфікацій та узгодженим забезпеченням якості і механізмами акредитації/сертифікації та збільшенням інформаційних зусиль. Міністри особливо підкреслили, що якість вищої освіти та наукових досліджень є і повинні бути важливим визначальним чинником міжнародної привабливості та конкурентоспроможності Європи. Міністри погодилися, що повинна бути приділена підвищена увага вигоді Зони європейської вищої освіти від існування інститутів і програм різної конфігурації. Вони призвали до збільшення співпраці між європейськими країнами в частині, що стосується можливого значення і перспектив транснаціональної освіти.

### **Енергійне продовження**

Міністри взяли на себе зобов'язання продовжити співпрацю, засновану на цілях, викладених у Болонській декларації, і побудовану на схожих і корисних відмінностях культур, мов та національних систем, що залучає всі можливості міжурядової співпраці та діалогу, що продовжуються, з європейськими університетами, іншими вищими навчальними закладами, студентськими організаціями, а також програмами Співтовариства.

Після заяв міністрів, що представляють країни, для яких відкриті програми Європейського співтовариства Сократес, Леонардо да Вінчі або підпрограми Темпуса, міністри вітали нових членів, що приєдналися до Болонського процесу. Вони прийняли заяви від Кіпру, Туреччини і Хорватії.

Міністри вирішили, що нова зустріч Групи підтримки матиме місце в другій половині 2003 року в Берліні, на якій буде зроблений огляд прогресу і встановлені напрями і пріоритети для наступних стадій процесу руху до Зони європейської вищої освіти. Вони підтвердили потребу в структурі, що

складається з Групи сприяння та Групи підготовки для доведення справи до кінця. Група сприяння повинна бути складена з представників усіх країн, що підписали відповідні документи, нових учасників та Європейської комісії. Вона повинна бути очолювана представником країни, головуючої в цей час в Європейському союзі. Група підготовки повинна бути складена з представників країн, що приймають на попередній та наступній зустрічах на рівні міністрів двох держав – членів Європейського союзу і двох країн, що не входять в Союз. Останні чотири представники обиратимуться Групою сприяння. Представники головуючої в Європейському союзі країни і Європейської комісії також входитимуть до Групи підготовки. Група підготовки очолюватиметься представником країни, що приймає наступну зустріч на рівні міністрів.

Європейській асоціації університетів, Європейській асоціації вищих учбових закладів, Асоціації національних союзів студентів в Європі і Раді Європи необхідно консультуватися з перевірки ходу розвитку процесу.

Для того, щоб процес йшов далі, міністри просили Групу сприяння упорядкувати семінари для проведення досліджень в наступних областях: співпраця, що стосується акредитації і забезпечення якості; визнання результатів навчання і використання кредитів в Болонському процесі; розвиток сумісних ступенів; соціальні питання, із спеціальною увагою до перешкод мобільності, а також розширення Болонського процесу, навчання протягом всього життя і залучення до обговорення студентів.